

№ 1
(128)

ЗИМА 2025
РІК XXXIII

ВАТРА

Ту мене мати породила
солодким молоком кормила
ту хочу жити умирати
де жили мій отець і мати

Гість з Кракова

1. Генеральний консул України в Кракові В'ячеслав Войнаровський перед входом до бюро ОЛ

2. Консул В'ячеслав Войнаровський та Василь Шлянта

3. Василь Шлянта, Наталія Гладик, Штефан Клапик, В'ячеслав Войнаровський

4. Василь Шлянта, Штефан Клапик, В'ячеслав Войнаровський, Наталія Гладик

Генеральний консул України в Кракові В'ячеслав Войнаровський 05.11.2024 року відвідав м. Горлиці Малопольського воєводства.

Під час робочої поїздки відбулись зустрічі українського дипломата з бургомістром Рафалом Куклюю та віцестаростою Горлицького повіту Марціном Кшемінським. У ході бесіди з очільниками оргнів самоврядування обговорювалась низка важливих питань, зокрема: міжрегіонального співробітництва у т.ч. з українським містом-партнером Калуш Івано-Франківської області; допомоги громадянам України, які знайшли у місті та повіті тимчасовий прихисток після повномасштабного вторгнення рашистів в Україну 24.02.2022 року, насамперед групам евакуйованих дітей-сиріт і позбавлених батьківського піклування; програм літнього оздоровлення дітей з сімей військовослужбовців ЗСУ; сприяння у забезпеченні культурно-освітніх потреб лемківської громади та розвитку діяльності її громадських інституцій і реалізації ними проєктів; збереження експозиції кімнати - музею Богдана-Ігоря Антонича у місцевому краєзнавчому музеї, урочисто відкритій 29.04.2001 року і створеної за ініціативи колишнього Посла України в Польщі Дмитра Павличка, а також за безпосереднього сприяння В'ячеслава Войнаровського, під час його попередньої роботи в Посольстві України.

Перебуваючи в Горлицях Генеральний консул України провів важливі та змістовні зустрічі із заступником голови Об'єднання лемків Польщі Стефаном Клапиком, членом ОЛП Василем Шлянтою, а також Наталією Гладик - членкинею ОЛП, директоркою Центру лемківської культури ім. Б.-І. Антонича і координаторкою багаторічного мистецько-просвітницького проєкту «Лемківський Єрусалим».

В'ячеслав Войнаровський користуючись нагодою особисто відвідав кімнату-музей Богдана-Ігоря Антонича, де поспілкувався з співробітниками закладу, подякувавши їм за збереження пам'яті українського генія - видатного сина Лемківщини і промоцію його творчої спадщини.

При цьому, український дипломат зазначив, що у реалізації проєкту створення данної унікальної музейної експозиції активно допомагали такі видатні українці, як Роман Лубківський, Іван Драч, Микола Жулинський, Василь Пилип'юк, Андрій Тавпаш, Стефан Гладик, Микола Мушинка та ін.

Незабутні враження на завершення робочої поїздки у Горлиці подарував Центр лемківської культури ім. Б.-І. Антонича, де український дипломат оглянув художню експозицію та ознайомився, завдяки його директорці Н. Гладик, із вагомим видавничим доробком, що є неоціненний внеском у справу збереження української національної ідентичності за кордоном.

<https://tiny.pl/h536rf1b>

Зміст:

Гість з Кракова	2
Чи без нього наша парафія би тут існувала в такому вигляді, як сьогодні? Анна Бунзило	4
Звітно – виборчі збори Любуського Відділу ОУП в Зеленій Горі Василь Шляхтич	5
Вітаємо Ієромонаха Яків Мадзеляна з 50-річницею ієрейської хіротонії та 75. річницею народин.	5
Никифор. Художник над художниками Наталія Ткачик	6
Виставки робіт Епіфанія Дровняка – «НИКИФОРА» за кордоном Василь Шлянта	10
Церковний архів Богдан Гук	11
Лемки в Архіві ІНП Богдан Гук	12
Коляда з «Сіону» Єва Святківська	13
В чепці народжена Марія Сидор	14
Колядування на Заході	16
До 100-річчя Івана Омеляновича Щерби Галина Щерба	17
Десятироччю ричниці 2025 року з території званої тєраз Західньом Лемківщином Михал Троханівській	19
Лемківський народний календар	23
Мамо, а тото што?	23
Інфо за лем часом	24
Професор Ярослав Сирник «Лемківські роздоріжжя» Марія Сидор	28

Обкладинка:

Епіфаній Дровняк: Уряд гміни в Криниці.
Роки 40/50 ХХ стол.

Фотографії:

Анна Буковська, Анна Бунзило, Маріянна Бойко, Юрій Максимів, Лєх Клімєк, Василь Шлянта, Галина Щєрба

<https://tiny.pl/4p8kygrg>

<https://tiny.pl/7wnxjys2>

<https://tiny.pl/h536rf1b>

<https://tiny.pl/chdhs>

<https://tiny.pl/6p24ct8p>

<https://tiny.pl/4crc305z>

Чи без нього наша парафія би тут існувала в такому вигляді, як сьогодні?

Шпротава 30 листопада 2024 р. Б.

Неважливо де ми знаходимося в житті в даний момент - кожен має свою місію і свою працю до виконання вже сьогодні. Вже сьогодні - щоб завтра могло існувати.

Отець Володимир Гайдукевич був тихою і скромною особою. Когось з наших дідусів він вінчав, комусь уділив таїни хрещення і святого причастя, інший згадає час, як навчався в нього катехези у школі, або згадає історію, коли підносили отця разом з возом, з якого по дорозі випало колесо - така велика пошана була в людей до нього. Не одна особа, яка його знала, заплакала на звістку про його смерть.

Духівник відійшов з того світу 24 листопада 1974 року. Сьогодні в шпротавській парафії вірні зі Шпротави, Лігниці, Пшемкова, Модли, Патоки, Любіна і не тільки, зібралися, щоб вшанувати 50-ту річницю смерті о. Гайдукевича, який був першим парохом цих парафій (деякі з них заснував), був для них духівником, чи пам'ятали його ще за життя. Від полудня вірні і гості зібралися над могилою отця Володимира і його дружини Любомири, де при супроводі владики Володимира Ющака, о. пароха Шпротави Андрія Бунзило, о. митрата Юліяна Гойняка з Зеленої Гори та о. Павла Березки з Заменіц ми молилися панахидою. Разом до молитви

долучив кс. Анжей Павлович з римо-католицької парафії, де покійний отець також душпастирював, коли служіння в нашому обряді було забороненим. А вже потім в шпротавському храмі лунала Служба Божа. Підчас проповіді зачитана була біографія отця Гайдукевича, складена нашим парафіянином Христофором Бибелем із списаних мемуарів самої дочки отця - монахині с. Ольги.

В парафіальній світлиці ми пробули довгий час на душевному діленні спогадами про о. Гайдукевича за його життя, почули історії приємні, часом смішні, такі які викликали тепло або й смуток. Це скільки він зробив на так багатьох парафіях, скільки нових парафій заснував, які далекі дороги він долав, щоб служити вірним і Богові Літургією і бути там де були наші люди - разом з ними він був також переселеним на ці території.

І тепер - в 50-ту річницю після його смерті - в його імені і з великою вдячністю Богові зібралося так багато осіб.

Отець Володимир Гайдукевич, Лігниця 1969р

Завдяки всім присутнім о. Гайдукевич далі живе - ті люди прийшли тут через нього. Вони є свідченням його життя, а й одночасно свідченням дії Божої. Господь помножує любов, помножує життя, помножує добро.

Чи без таких духівників, наша церква би існувала?

А чи нас за 50 років після нашої смерті буде кому згадувати?

Що ми можемо сьогодні зробити для збереження церкви і любові Божої?

Дякуємо всім, які були присутні і з нами вшановували пам'ять отця Володимира Гайдукевича і тим, які молитовно з нами єдналися. Постає отця становить для кожного з нас приклад витривалості, великої віри, невпинної праці та живої дії Бога руками людини. Скільки життів змінив Бог через одну людину! Будьмо й ми готові боротися за свою тотожність, церкву, віру, один за одного - будьмо руками Господніми.

Анна Бунзило

Учасники зустрічі в парафіальному залі

Панахида над могилою отця Володимира і його дружини Любомири

Звітно – виборчі збори Любуського Відділу ОУП в Зеленій Горі

У неділю 12 січня поточного року з'їхалися до домівки нашого відділу у Зеленій Горі делегати гуртків ОУП з Любуського Воеводства, щоб провести дискусію над нашим минулим, обрати делегатів на Дев'ятий З'їзд ОУП, та накреслити план праці на наше майбутнє. Любуський Відділ на нинішній день нараховує 78 членів, яких на зборах репрезентувало обраних в своїх гуртках 9 осіб. На збори прибуло 8 осіб.

Головою зборів обрано Михайла Шафрана, а в протокол вписував Василь Шляхтич. Звіти з діяльності гуртків складала: з Зеленої Гори – Василь Шляхтич і Ігор Магас. Про діяльність гуртка в Шпротаві розповіла Пані Ольга Бунзило. Змістовий звіт гуртка в Гожові склали Пані Марта Городецька та Ірина Стирна. Над звітами проведено змістову дискусію. Перш за все делегати говорили що треба зробити, щоб діяльність нашого Відділу стала кращою і створювала перспективу на культурну і історичну діяльність. Говорили ми про співпрацю українців, в тому й лемків, які тут на Любуській Землі знайшлися через злочинну Акцію Вісла, яка викинула нас з рідного, а тими українцями, які втекли перед війною викликаною на Україні московською ордою. В Зеленій Горі Об'єднання українців і Об'єднання лемків живуть у симбіозі.

Темою нашої дискусії було створення в Зеленій Горі Пласту і творення підстав на відзначення релігійних і національних свят так, щоб НАШЕ населення жило рідним тут у чужині, щоб живою була літературна українська мова, але також мова сперта на говірках привезених предками з Лемківщини і Надсяння.

Узгоджено, що збори відділу відбуватися будуть один раз у кварталі, щоб обговорити що вдалося, а що ні в нашому діянні.

Вибрано Управу Відділу - головою обрано Іреня Яворницького, його заступником Василя Шляхтича. Секретарем Відділу обрано Михайла Шафрана, а скарбником Станіслава Суховацького. Членом обрано Магдалену Райхель.

Також вибрано Ревізійну комісію. Її головою обрано Дороту Прибитень. Секретарем став Віталій Чарук, а членом Ірина Стирна.

Делегатами на Дев'ятий З'їзд було обрано Василя Шляхтича і Михайла Шафрана. У резерві Ігор Магас.

Збори закінчили оптимістичним заклик до дальшої праці над Нашим майбутнім.

З повагою Василь Шляхтич

Вітаємо Ієромонаха Яківа Мадзеляна з 50. річницею ієрейської хіротонії та 75. річницею народин.

Дякуємо Богові за дар Вашого життя та покликання, за молитви та невтомне служіння .

Нехай кожен Ваш день буде сповнений любов'ю і дарами Святого Духа. Нехай Батько наш Небесний тримає у своїй опіці всі Ваші справи, кожен Ваш крок і додає Вам мудрости, терпливости, сили, натхнення й витрвалості!

Нехай Господь щедро благословляє вас у щоденному житті, дарує здоров'я, усі ласки так необхідні для праці в Його Винограднику.

Бажаємо заступництва Пречистої Діви Марії, усіх святих та ангелів на многая і благая літа!

Головна управа Об'єднання лемків
Редакція кварталника «Ватра»

Никифор.

Художник над художниками

Публікуємо інтерв'ю з Аліцією Міронюк-Нікольською, кураторкою виставки «Никифор. Художник над художниками» у Державному етнографічному музеї Польщі.

Наталя Ткачик: Що варто знати про Никифора, щоб краще зрозуміти його творчість?

Аліція Міронюк-Нікольська: Никифор із Криниці став відомим ще в міжвоєнний період, і вже тоді його цінували визнані митці. Але він не зовсім давав собі раду в житті, адже мав ваду мовлення, дехто вважав його дивакуватим.

Никифор спершу намагався працювати перукарем, шукав себе в інших заняттях, але, мабуть, сам розумів, що не надається до такої роботи. Проте йому приносило велике задоволення малювати. Тож він обмінював свої малюнки на їжу, прихисток або просто чиюсь допомогу. На жаль, люди, не розуміючи художньої вартості цих робіт, часто їх викидали. Тобто до війни він вів жебракуватий спосіб життя. Але постійно малював і вдосконалювався.

Ми теж не знаємо про рівень розумового розвитку Никифора. Швидше за все в нього була дуже вибіркова свідомість. Адже, з одного боку, силою обставин він мусив забезпечити свої щоденні потреби, а з іншого — жив тільки мистецтвом. Никифор був людиною важкої долі: у рамках операції «Вісла» його двічі вивозили з рідних місць, проте він повертався, а потім його лемківське походження ще довго замовчувалося.

НТ: Що відомо про батьків Никифора?

АМН: Никифор був сиротою. Його мати, лемкиня, померла під час Першої світової війни, а батька він не знав. Подейкують, що це міг бути хтось із відомих польських художників, можливо навіть Александер Геримський. Та це непідтвержені легенди. За однією з них краківські художники, які вважали, що Никифор може бути сином когось із них, забрали його до Кракова на навчання. Та через два роки Никифор повернувся до Криниці. Про той краківський період його життя не відомо нічого. Ніхто тоді особливо і не розмовляв з Никифором, тим більше, що він мав вроджену ваду мовлення і його важко було зрозуміти. Але люди не могли повірити, що такий величезний талант зародився в людини такого скромного походження. Тому й вишукували йому якогось відомого батька-митця.

НТ: Хто першим відкрив талант Никифора?

АМН: Роман Турин, молодий львівський художник. Його родина мала в Криниці пансіонат, і в 30-х роках він часто сюди навідувався. Так він познайомився з творчістю Никифора і ним самим. Турин співпрацював із Паризьким комітетом, себто художниками-капістами — Яном Цибісом, Артуром Нахт-Самборським та іншими. Він відвіз близько 20 малюнків Никифора до Парижа на виставку, де їх високо оцінили кольористи, зокрема, художник і критик Єжи Вольф. І 1938 року в мистецькому часописі *Arkady Wolef* друкує розлогу статтю про творчість самоука з Криниці «Художники нового реалізму в Польщі. Никифор». У ній він захоплюється рожевими небесами, фіолетовими будинками і загалом умінням непрофесійного художника так несподівано майстерно поєднувати кольори. Це була перша оцінка творчості Никифора. Зрештою, колекція, яку Турин відвіз у Париж, найімовірніше, потрапила в руки Вольфа: він її викупив, даючи Туринові гроші на повернення до Львова.

НТ: Як Никифор ставився до того, що стає відомий?

АМН: Думаю, він розумів, що добре малює і його праці подобаються митцям. Це стало для нього підставою вважати себе художником, та ще й рівнозначним іншим, видатним. А ще він помітив, що митці, які приїжджають до курортної Криниці, високо цінуються у суспільній ієрархії, тож і собі вирішив стати таким. І навіть у довоєнних автопортретах (як-от на картині «Художник дорогою на роботу») Никифор себе змальовував власне в такому образі: у костюмі, білій сорочці, в капелюху, елегантним, у руці — невеличка валізка з малярським приладдям. Так, він сам собі вибрав цю роль. І не дарма ще до війни називав себе Никифором-Матейком.

НТ: Яким був звичайний день життя Никифора?

АМН: На нашій виставці побував пан, який на початку 50-х років ще юнаком приїхав до Криниці до тітки — це йому була така нагорода від батьків за хороші оцінки. Він пам'ятає, як щодня вранці близько 9-ї Никифор

приходив до тієї тітки. Випивав козяче молоко і йшов «на роботу» — просто посеред вулиці в центрі Криниць розкладав своє приладдя і малював. Мабуть, хтось йому давав ще обід, але цілий день — якщо було погідно — Никифор малював і продавав свої картини, інколи зачіпаючи курортників.

Він носив із собою велику картку зі зверненням — вона є в колекціях нашого музею. Хтось написав її для Никифора від його імені, бо, пам'ятаймо, що він не вмів писати цілими реченнями, тільки вставляв окремі літери, вирази. У зверненні йшлося про те, що Никифор — бідний сирота, але малює й просить купити його картинку за якусь пожертву на прожиття. Після війни Никифор завжди ходив із собакою, якого, зрештою, дуже гарно представив Ян Ломницький у шестихвилинному документальному фільмі «Майстер Никифор» 1956 року.

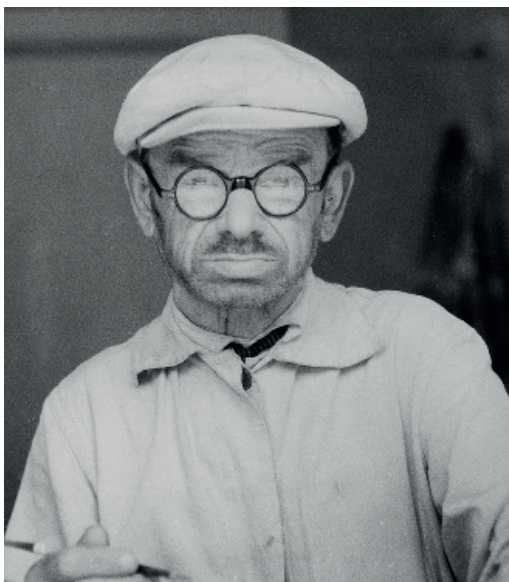
Никифор також любив мандрувати околицею. Він часто сідав у потяг, звісно, зайцем, і кудись їхав, інколи намагався продавати свої картини пасажиром, але здебільшого просто споглядав ландшафти за вікном. Пейзажі, краєвиди сіл, залізничні станції, колії, які ми бачимо на картинах Никифора, — це образи з його подорожей. Вони намальовані в такій перспективі, ніби з вікна потяга, наче це почергові кадри пейзажу, що пробігає перед очима.

Часом, коли погода була не найкраща, Никифор перечікував її в храмах. Він із самого дитинства там часто бував: мама з ранку до ночі працювала — вон була служницею в одному з пансіонатів — а дитина ждесь мала проводити час. Никифор із дитинства любив атмосферу різних святинь, зокрема греко-католицьких, і дух релігійних урочистостей.

Національний музей у Львові ім. А. Шептицького

Лемко Епіфаній Дровняк, більш відомий як Никифор Криницький (1895–1968), написав близько 40 тисяч картин. Він вважається одним із найвидатніших художників-примітивістів світу.

Епіфаній Дровняк фото: niezlasztuka.net

НТ: Це стало одним із провідних мотивів творчості Никифора.

АМН: Так, він любив малювати сакральні будівлі, але навіть його портрети людей дуже нагадують ікони. Те, як розміщено постаті, ієрархічність, особливі деталі — у всьому помітні принципи іконопису. Навіть форма окремих праць Никифора прямо відсилає до образів. У нього навіть є двосторонні картини, що нагадують хоругви релігійних процесій. Либонь, вони й нашттовхнули Никифора на такий задум.

Окрім того, в багатьох працях Никифора зображено інтер'єр святинь і навіть різні сфери буття: божественну, сакральну, де присутні єпископи і художники, і земну — себто профану, де представлено добрі, але інколи й погані події — якесь покарання або суди. Окрім того, на пейзажах Никифора часто бачимо шпильчасті церкви, костели чи ратуші. Безсумнівно, що він, наділений здатністю надтонкого

спостереження, як губка вбирав у себе пейзаж, форми, які його оточували, цю його найближчу батьківщину.

НТ: Справжня слава прийшла до Никифора після Другої світової війни. Хто цьому посприяв?

АМН: Передусім історик мистецтва і письменник Анджей Банах. Можна сказати, він удруге після Турина відкрив Никифора. Анджей Банах став свого роду маршандом Никифора, його популяризатором. У 50-х роках вони з дружиною організували виставки Никифора за кордоном, зокрема — в Парижі, Брюсселі, Амстердамі, Хайфі. Також Банах із дружиною написали кілька книжок, присвячених лемківському примітивісту.

Його творчістю цікавилася і багато митців нового покоління, які тоді приїжджали до Криниці. 1947 року в часописі *Przekrój* з'явився есей Констанція Ідельфонса Галчинського, присвячений Никифорові. Захоплювався ним і графік Тадеуш Кулішевич. Збігнев Герберт, Єжи Гарасимович, Януш Шубер писали про Никифора вірші. Його ім'я навіть потрапило в попкультуру: група No to co («Ну то що») 1968 року видала цілий альбом «Никифор». А сучасний реп-гурт Łona і Webber записали трек #nikiforszczecinski.

Важливою для Никифора постаттю був і етнолог Александер Яцковський, який познайомився з художником уже після Банахів. Никифор навіть приїжджав до нього. Яцковський згадував, що якось, коли він був хворий, хтось несподівано постукав у двері: це міліція привела Никифора. Швидше за все Никифор приїхав у Варшаву і на вокзалі викликав у міліціонерів підозру, тож його схопили. Але не могли затримати, позаяк він мав при собі якийсь офіційний папірець. Коли Никифор вдруге повернувся з вивезення, місцева влада видала йому посвідчення, в якому зазначалося, що він — художник і мешкає в Криниці.

НТ: Які фарби й матеріали використовував Никифор? На чому він зазвичай малював?

АМН: Спочатку він малював дуже дешевими фарбами на шматках паперу, які тільки вдавалося знайти: на зворотах рахунків, пачках з-під цигарок... А вже після Другої світової війни, коли ним зайнялися Банахи, він мав добрий папір і професійні фарби.

Однією з особливостей творчості Никифора є неймовірна колористика, нюанси барв. Багато дослідників міркувало над тим, як він цього досягав. І пояснювали це так: Никифор розробляв фарбу слиною й саме натуральні ензими додавали такого насичення його барвам. Після смерті Никифора, коли стало відомо, що він помер від туберкульозу, люди почали побоюватися, що в його картинах залишилися бактерії, тому, ймовірно, через це багато його робіт просто знищили.

Автопортрет у трьох постатях

НТ: Чи популярність якось вплинула на спосіб життя Никифора?

АМН: Ні. Картини Никифора продавалися і він з того мав гроші, та звичного способу життя не змінив. Можливо, він просто не зумів. Никифором намагалися опікуватися, але він був вільною людиною і його важко було вмістити в якісь міщанські ризи. Пам'ятаймо, що після війни це вже був хворобливий чоловік віком за 50, із нелегким характером. Друзі його влаштували в якийсь дім опіки, але він звідти втік. Коли на початку 60-х у Никифора діагностували туберкульоз, Банахи забрали його до лікарні в Краків, але він і звідти втік. Лікувати Никифора виявилася справою не з простих.

НТ: Що його спонукало повертатися в Криницю двічі після виселення в рамках операції «Вісла» і так уперто втікати сюди з лікарень?

АМН: Думаю, він просто почувався тут у безпеці. Не всі з його знайомих місцевих мешканців були вивезені. Залишилися поляки, які йому теж допомагали. Я вже згадувала історію про молоко. Жінка, яка тоді частувала Никифора, була полькою, вона оселилася в Криниці в будинку, покинутому лемками, і працювала в місцевому пансіонаті. Він почувався тут у безпеці, на мою думку, безпечніше ніж деінде.

Окрім того, в Криниці Никифор залишався у своєму пейзажі й оточенні. А там, куди його вивезли неподалік моря — здається, під Щецин чи Колобжег — він не хотів мешкати. Хтосьна, можливо, тому що не вмів змалювати тамтешні ландшафти. Пізніше

Никифор навіть створив кілька картин, на яких були кораблі, але завжди на тлі гір.

На початку 60-х років Никифор зайшов до дому молодого художника Мар'яна Влосінського в Криниці, і сказав: «Тут я буду малювала». Так, саме в жіночому роді. Тож він сам для себе вибрав, де житиме, сам вирішив свою долю. І до кінця життя Никифора Влосінський був його юридичним опікуном і вірним товаришем. Насправді він присвятив своє життя Никифору і це чудово представив режисер Кшиштоф Краузе у фільмі «Мій Никифор» 2004 року.

Тоді Никифор мав гроші з продажу картин, кілька радіо, які любив слухати одночасно, навіть автівку «Варшава» — його возив Влосінський. Також із Влосінським вони літали у Болгарію на відпочинок. У Никифора навіть є картина, де вони верхи на верблюдах. Таким чином Влосінський намагався залікувати туберкульоз видатного самоука. І останні роки життя Никифор провів у санаторії в Фолюші. Тоді вже навіть влада почасті йому сприяла. Щоправда, спершу, щоб якось політично все аргументувати, його постать спольщували, замовчуючи лемківське походження.

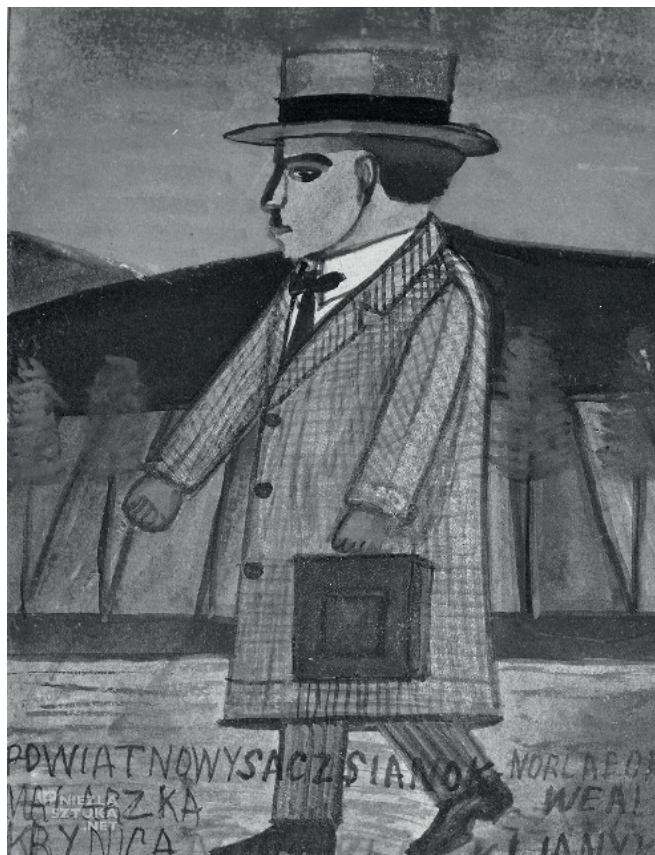
НТ: Як Никифор Криницький вдруге став Епіфанієм Дровняком?

АМН: Коли він помер, його поховали в Криниці як Никифора Криницького, бо після виселень, на початку 60-х років, йому видали паспорт на це ім'я. А коли він почав хворіти, мабуть, був потрібен якийсь документ до лікарні або для виїзду за кордон на канікули. Тоді йому і приписали формальне прізвище Криницький — бо з Криниці.

Ніхто тоді не знав, що насправді Никифора звати Епіфаній Дровняк — так він був охрещений при народженні. Упродовж тривалого часу ніхто не пов'язував факту народження простого лемка Епіфанія Дровняка з особою знаного художника Никифора Криницького.

І тільки після його смерті Товариство лемків звернулося з цим питанням до суду. Одним із аргументів було: народився Епіфаній Дровняк, його охрестили в греко-католицькій церкві Петра і Павла 1895 року, але невідомо що з ним потім трапилося — немає ані дати смерті, ані жодних інших записів. А з іншого боку, відомо, що 1968 року помер Никифор Криницький, який ніколи не народжувався. А оскільки тоді ще жили свідки, які пам'ятали родину Дровняка, товариство хотіло офіційно встановити справжнє ім'я відомого художника. Процес тривав приблизно сім років. У ньому було замішано багато політики. Але 2003-го завдяки лемкам Никифора офіційно визнали Епіфанієм.

До речі, судові засідання знімали на камеру і на основі цих записів постав документальний фільм «Людина, звана Никифором» Гжегожа Седлецького. У ньому також є свідчення багатьох осіб і спогади про Никифора.

Художник дорогою на роботу 1930-ті роки

Для лемків Никифор — один із трьох найвидатніших лемківських митців поруч із Єжи Новосельським і Енді Ворголом. Хоча насправді досі не вщухають емоції довкола лемківського походження Никифора. Дехто навіть вважає, що це неправда, адже таку відому людину не могли вивозити в рамках операції «Вісла».

НТ: Що нам дає підстави сьогодні стверджувати, що картини Никифора — це не кіч чи невмілість, а справжнє мистецтво?

АМН: Бо його творчість базується на таланті. Звісно, професійні художники, на відміну від Никифора, володіють величезним багажем знань про техніки та напрямки. А митець такого плану як Никифор малює тільки одним способом, він не вмів копіювати чи запозичувати від когось художні методи. Творчість Никифора — інтуїтивна. Він не вмів пояснити, чому саме так клав мазки, за якими принципами поєднував кольори — але він це робив як ніхто інший. І в цьому його геній. Саме тому, як 1967 року сформулював Анджей Банах (у каталозі до вистави Никифора в галереї Zachęta), Никифор — художник над художниками.

Наталя Ткачик

<https://novapolshcha.pl/article/nikifor-khudozhnik-nad-khudozhnikami/>

Виставки робіт Епіфанія Дровняка – «НИКИФОРА» за кордоном

Василь Шлянта

- 1931 – Львів
- 1932 – Париж
- 1938 – Львів
- 1956 – Лондон
- 1957 – Рим
- 1959 – Амстердам
  - Брюссель
  - Льеж
  - Белград
  - Париж
- 1960 – Хайфа
  - Париж
- 1961 – Баден-Баден
  - Франкфурт
  - Ганновер
  - Базель
  - Бразилія
  - Чикаго
  - Париж – 3 виставки
  - Відень
- 1962 – Чикаго
  - Нью-Йорк
  - Париж
- 1963 – Париж
- 1964 – Кельн
  - Париж
  - Зальцбург
  - Лінц
- 1965 – Капфенберг
  - Париж
  - Сан-Паулу
- 1966 – Братислава
  - Нант
  - Стокгольм
- 1967 – Кельн
  - Нью-Йорк
- 1968 – Київ
  - Лондон
  - Львів
- 1971 – Львів
- 1972 – Дюссельдорф
  - Монтре
- 1975 – Рим
- 1976 – Морж
  - Нью-Йорк
- 1979 – Цюріх
- 1994 – Прага
- 2009 – Гейдельберг
- 2013 – Київ
- 2023 – Нью-Йорк

Пейзаж з залізницею

Епіфаній Дровняк за роботою

Бодаки

1966 лютий 16, Сянік – Письмо православного декана сяніцького Івана Левяра до Президії Воєвідської народної ради в Ряшеві щодо іконостасу в Бодаках

Dnia 14 II 1966 r. otrzymałem pismo z Gorlic następującej treści: „W dniu 9 II godz. 15.15 rzymskokatolicki ksiądz z Malastowa przyjechał do wsi Bodaki. Mając chłopców i sanie, oderwał sufit i ściągnął obrazy ze starego ikonostasu, który był na strychu w greckokatolickiej cerkwi. Na skutek interwencji ob. Nowaka i Bodaka księdzu odebrano [ikony] i złożono do cerkwi.

Jest na podłodze rozbity w drobiazgi żyrandol kryształowy (pająk) nie wiadomo, z jakiej przyczyny. Ja zgłosiłem MO, która od razu pojechała tam. Co tam robią, nie wiem. Bardzo proszę o połączenie się z MO w Gorlicach. Proszę się tą sprawą zająć, bo oni zatuszują. Ksiądz powiedział, że chce zabrać do odnowienia”.

Podpisał Jan Madzik.

[Od siebie dodaję, że [...] dziwne tylko, że ten spryciarz ksiądz tam [na strychu] go znalazł. Do odnowienia zabierać nie mógł, bo kościół rzymskokatolicki likwiduje ikonostasy a nie odnawia. [...] Tą sprawą chyba konserwator powinien się zająć. Piszę o tym z obowiązku.

Горлиці

1966 лютий 19, Горлиці – Письмо керівника Відділу комунального і квартирної господарства Президії Повітової народної ради в Горлицях Яна Вілька до Відділу у справах віросповідань Президії Воєвідської народної ради в Ряшеві щодо власності Товариства «Єпархіяльна поміч»

Na terenie miasta Gorlice istnieją nieruchomości gruntowe L. kat. 356/1 i 356/2 objęte księgą wieczystą Lwh.1132 gm. kat. Gorlice o obszarze 1 ha a 35m² stanowiące hipoteczną własność Towarzystwa „Єparchialna Pomicz” w Przemyślu.

Na terenach obejmujących [tę] własność [...] zlokalizowane zostało budownictwo mieszkaniowe a w szczególności budowa Domu Rencisty w Gorlicach realizowana przez Wojewódzką Komisję Związków Zawodowych w Rzeszowie, która ma być rozpoczęta jeszcze w 1966 r. W związku z tym zachodzi pilna potrzeba przekazania odnośnych terenów na rzecz Wojewódzkiej Komisji Związków Zawodowych w Rzeszowie, czemu stoi na przeszkodzie nieuregulowany stan prawny nieruchomości. Zachodzi zatem potrzeba przejścia nieruchomości gruntowych stanowiących hipoteczną własność wyżej wymienionego Towarzystwa na rzecz Skarbu Państwa z tytułu zasiedzenia.

Towarzystwo „Єparchialna Pomicz” w Przemyślu, jak należy przypuszczać, musiało w okresie powojennym ulec likwidacji. Wydział Spraw Wewnętrznych Prezydium PRN w Gorlicach nie posiada żadnych danych dotyczących wyżej wymienionego Towarzystwa, które swą siedzibę miało w Przemyślu.

W związku z powyższym Prezydium PRN w Gorlicach-Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej prosi uprzejmie o ustalenie i doniesienie tutaj. Wydziałowi:

1. czy Towarzystwo „Єparchialna Pomicz” w Przemyślu figuruje w tamtejszym rejestrze stowarzyszeń religijnych;

2. czy Towarzystwo „Єparchialna Pomicz” w Przemyślu zostało rozwiązane względnie uległo likwidacji, kiedy i na podstawie jakiego aktu prawnego;

3. na kogo ewentualnie przeszedł majątek nieruchomości pozostały po zlikwidowaniu Towarzystwa „Єparchialna Pomicz” w Przemyślu.

Ze względu to, że rozpoczęcie planowanej przez Wojewódzką Komisję Związków Zawodowych w Rzeszowie w 1966 r. inwestycji jest dla miasta Gorlic a nawet całego województwa rzeczą niezmiernie wagi, Prezydium PRN w Gorlicach-Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej prosi uprzejmie o traktowanie niniejszej sprawy jako bardzo ważnej i niecierpiącej zwłoki oraz o możliwe odwrotne jej załatwienie.

Нагоряни, Липівець

1966 квітень 28, Сянік – Запит голови Президії Повітової народної ради в Сяноці Збігнева Даньчишина до Відділу віросповідань Воєвідської народної ради в Ряшеві щодо церков у Липівці і Нагорянах

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Sanoku w załączeniu przesyła dwa wnioski dotyczące rozbiórki cerkwi we wsi Lipowiec i w Nagórzanach celem zajęcia stanowiska w powyższej sprawie. Wniosek tutejszego Prezydium w uzgodnieniu z Kolektywem Powiatowym jest następujący:

1. cerkiew we wsi Nagórzany przekazać nieodpłatnie do rozbiórki na rzecz Prezydium GRN w Nowotańcu celem przekazania materiału na popieranie czynów społecznych;

2. cerkiew we wsi Lipowiec sprzedać i zezwolić na rozbiórkę zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawnymi.

1966 червень 21, Ряшів – Інформація голови Відділу віросповідань Воєвідської народної ради в Ряшеві Маріяна Капальського для Відділу внутрішніх справ Президії Повітової народної ради в Сяноці щодо церков у Липівці і Нагорянах

W odpowiedzi na pismo Wasze z dnia 28 kwietnia 1966 r. [...] w sprawie rozbiórki cerkwi we wsi Lipowiec i w Nagórzanach zawiadamia się, że cerkiew w Nagórzanach stanowi zabytek i nie może ulec rozbiórcie, natomiast wyraża się zgodę na rozbiórkę cerkwi w Lipowcu przez ob. Tadeusza Krawczyka zam. Jedlicze pow. Krosno za odpłatnością.

Джерело: Державний архів у Ряшеві

Підготував **Богдан Гук**

З пропозиціями тем до висвітлення можна звертатися tel.: 663 747 707; e-mail: bogdanhuk.info@gmail.com

„Ватра” починає друкувати фрагменти документів з архіву Інституту національної пам’яті, які ся відносять до історії Лемківщини у 1939–1989 рр. Час довідатися на дослівним матеріалі – протоколів переслухань і опрацювань Міністерства внутрішніх справ – про того, як нас переслідувала комуністична влада. Барс вартат не забити про сотні лемків, яким найдорожча були: Лемківщина і свобода.
Редакція квартильника „Ватра”

Нагляд над лемками

1958 грудень 7, Гожів Велькопольський – Фрагменти контрозвідувальної характеристики жертв депортації „Висла” в повіті Гожів Велькопольський

[...] Gros ludności ukraińskiej zamieszkuje na terenie powiatu gorzowskiego. [...] [Wiadomo, że] na teren Gorzowa w ramach akcji „W” przybyło ponad 700 (siedemset) osób [...]. Jeżeli chodzi o liczniejsze skupiska ludności ukraińskiej na wsi, należy wymienić takie miejscowości, jak Lipki Wielkie, Różanki Stare, Polichno, Kłodawa, Marwice, Santocko, Łośno, Dobrojewo [...].

W okresie przemian zachodzących w 1956 r. i w chwili obecnej ludność ukraińska w naszym kraju wzmogła szeroką propagandę zmierzającą do powrotu na stare ziemie [...], część ludności tej czyniła starania o pozwolenie na legalny powrót na swoje gospodarstwa rolne. Na terenie powiatu i miasta Gorzowa zarejestrowano tylko jeden fakt legalnego powrotu [...]: jest to Karel Jan s. Grzegorza i Joanny ur. 18 III 1919 r., który 8 III 1958 r. wymeldował się do miejscowości Łosie pow. Gorlice [...].

Марія Баюс з Панкни

1955 серпень 26, Зелена Гора – Фрагмент аналізу матеріалів про інвіліяцію родини Марії Баюс, членкині українського антикомуністичного підпілля на Лемківщині

Maria Bajus, jak wynika z materiałów sprawy, do 1939 r. mieszkała wraz z rodziną w miejscowości Pętna [...] i pracowała na gospodarstwie rolnym. W okresie okupacji w dalszym ciągu trudni się, jak wyżej a z chwilą organizacji na tamtejszym terenie nacjonalistycznych band UPA Bajus Maria wstępuje w ich szeregi, gdzie prowadzi aktywną działalność do 1947 r. w rejonie I nadrejonu „Werchowyna” pod dowództwem swego narzeczonego Fedaka Michała ps. „Smyrny”.

W 1947 r. Bajus Maria za działalność nacjonalistyczno-ukraińską została aresztowana i skierowana początkowo do obozu COP Jaworzno a następnie do więzienia w Krakowie, gdzie siedziała do 31 maja 1948 r. Po zwolnieniu z więzienia Bajus Maria przybyła do rodziców swoich, którzy zamieszkują w gromadzie Wichów gmina Broniszów pow. Nowa Sól, gdzie w dalszym ciągu kontaktowała się z nacjonalistami ukraińskimi [...].

W 1950 r., kiedy do kraju z Centralnego prowidu OUN Bandery z Niemiec Zachodnich przybył Fedak Michał ps. „Smyrny”, Bajus Maria utrzymywała również z nim kontak-

ty a następnie w 1951 r. wraz ze „Smyrny” zbiegła za granicę do Niemiec Zachodnich [...].

Biorąc pod uwagę fakt, że [...] Bajus Maria, która wg niesprawdzonych danych agenturalnych i obecnie ma utrzymywać kontakt korespondencyjny ze swoją rodziną zamieszkała w gromadzie Wichów pow. Nowa Sól, zachodzi konieczność dokonania następujących przedsięwzięć operacyjnych:

1. z rejonu I nadrejonu „Werchowyna” opracować pod kątem werbunku byłego aktywnego działacza ruchu nacjonalistyczno-ukraińskiego Michniewicza Stefana [...].

2. Na rodzinę Marii Bajus [ii niania Василя Баюса, нар. 1885 р. у Панкній (помер в 1957 р.); ii брата Василя Баюса, нар. 1919 р.; iii брата Петра Баюса] zamieszkałą w gromadzie Wichów [...] założyć inwigilację

Бураничі з Вафки

1949 листопад 22, Шпротава – Протокол переслухання Стефана Лешка про українських патротів села Вафка, який перепровадив слідчий офіцер УБ у Шпротаві Мечислав Кабза

[...] Od 1924 r. przesiedliłem się [z Florynki] do miejscowości Wawrzka pow. Nowy Sącz [...]. W czasie akcji „W” zostałem przesiedlony transportem na tutejsze tereny, gdzie obecnie zamieszkuję w miejscowości Niegosławice pow. Szprotawa. [...]

[...] W czasie okupacji niemieckiej Kofla Jan był mężem zaufania w Komitecie Ukraińskim w miejscowości Krynica [...]. W czasie okupacji niemieckiej u sołtysa gromady Wawrzka Tatuśko Dymitra odbywały się zebrania [...], które miały na celu zachęcić ludność do ochotniczego wstępowania do dywizji SS „Galizien”. [...] Na komisję mobilizacyjną SS „Galizien” miał iść Mykyta Chomiak, Kofla Lubko, Prokip Nowak, lecz nie poszli. [...]

Soroka Stefania [...] jest córką Buranycza Konrada. [...] W 1946 r. [...] zaczęły grasować bandy UPA, gdzie również w tych bandach był Nowak Jan i Janiszak Stefan, którzy ukrywali się u Soroki Stefanii [...].

[Konrad Buranycz] w czasie okupacji niemieckiej był w przyjaznych stosunkach z Koflą Janem [...]. Po wyzwoleniu w czasie grasowania band UPA [...] przetrzymywał świadomie członka bandy UPA na imię Wasylko [...]. Córka Buranycza Konrada Olha [...] nosiła w koszyku żywność dla band UPA do lasu [...]. Również żywność [...] nosiła córka Buranycza Konrada Antonina. [...] Syn Buranycza Konrada Hrzegorz w 1939 r. powracających żołnierzy Wojska Polskiego rozbijał [...]. [...] Buranycz Wasyl, syn Konrada, był również w bandzie UPA [...].

Wasyl Ciolka jest aresztowany i siedzi w COP w Jaworznie, lecz za co, tego jest mi nie wiadome. [...] [Kofla Gabriel] również był aresztowany i siedział w COP w Jaworznie. [...]

Джерело: Архів ІНП Познань.

Підготував **Богдан Гук**

З пропозиціями тем до висвітління можна звертатися tel.: 663 747 707; e-mail: bogdanhuk.info@gmail.com

Коляда з «Сіону»

У неділю, 19 січня 2025 року горлицька греко-католицька Церква «на Сіоні» наповнилася гучною лемківською колядою. Святкове парафіяльне колядування розпочалося яскравим виступом вертепу, у якому взяли участь діти та молодь з Горлиць, Боднарки, Розділля та Маластова. Після вистави всі зібралися у парафіяльному залі, де продовжили колядувати та частуватися смаколиками, принесеними учасниками.

«Дякуємо Господу за благословення зустрічатися, ділитися традиціями з молодим поколінням та прославляти новонародженого Ісуса! Щира подяка кожному, хто долучився до організації свята та прийшов розділити цю радість!» сказав о. Віталій Бойко, греко-католицький парох міста Горлиці.

Єва Святківська

Колядники в церкві на Сіоні, тоти што приносят в дім радіст і успіх на цілий рік

Колядуваня в парафіяльному залі

З близкими нам людми разом прославляме Новонародженого Христа

В чепці народжена

«В чепці народжена» — це проект, який не лише вшановує, але й переосмислює лемківську культуру, закликаючи до роздумів про її значення в сучасному світі.

20 грудня минулого року в Мазярській загороді в селі Лося відбувся вернісаж Наталії Гладик «В чепці народжена – сімейні реконструкції. Художньо-дослідницький проект» — це надзвичайно особистісна та художня ініціатива, яка зосереджена на відновленні пам'яті про лемківських жінок, зокрема бабусь та прабабусь авторки. Цей проект є не лише формою вшанування її предків, але й глибоким зануренням у лемківську культуру та традиції.

Головною метою проекту є вшанування бабусь і прабабусь авторки, які були носіями традицій, історії та культури лемків.

Проект спрямований на те, щоб нагадати про їхнє повсякденне життя, ролі в родині і громадах, які протягом багатьох років були маргіналізовані або забуті. Наталія Гладик через свою творчість і документування намагається оживити лемківські традиції, зокрема звичаї, народний одяг (наприклад, чепець — елемент вбрання), ремесла, а також спосіб життя, що поєднував людей з природою та громадою. Чепець, як елемент традиційного одягу, стає символом цієї ідентичності. Це проект глибоко особистісний. Наталія Гладик поєднує власний досвід родини з більш широким культурним наративом. Завдяки цьому проект здобуває автентичність, оскільки показує, як сильно зв'язана художниця зі своєю минулою історією. Це поєднання мистецтва з родинною історією робить проект унікальним свідченням пам'яті, що передається з покоління в покоління.

Гладик не тільки відновлює забуті традиції, але й створює сучасні інтерпретації, що дозволяє їх знову відкрити і переосмислити для сучасного суспільства. Проект є прикладом того, як можна реконструювати й переводити давні традиції на сучасну художню мову. Художниця використовувала різноманітні форми мистецтва, такі як фотографія, відео, ручна робота та інсталяції, щоб показати історію своїх предків. Використання цих медіа дозволило урізноманітнити наратив і досягти більшої аудиторії.

1. Чепець
2. Криза
3. Галон і паціюрки
4. Може змірям парту?
5. Парта (урочисте, весільне накриття голови для молодої та дружки)
6. Наталія Гладик оповідає про свій проєкт
7. Не лем жінки цікавляться виставком
8. Пізнавайме історію власних родин і правду о собі
9. Зробиме таку кризу?

Проект має також освітній аспект. Через виставки та художні дії Наталія Гладк намагається наблизити лемківську культуру не тільки людям, пов'язаним з цим регіоном, але й більш широкій аудиторії, зокрема молодому поколінню, яке може не мати свідомості про цю культуру. Проєкт є формою побудови як особистісної, так і спільної ідентичності. Звертаючись до історії своїх предків, художниця намагається зміцнити почуття належності та культурної цінності серед сучасних лемків, але й серед інших людей, які можуть відчувати особистий зв'язок з цим проєктом.

Марія Сидор

Колядування на Заході

1. Святий Миколай завітав до Шпротави
2. Колядники: 5-6 кл з Лігницьі

3. Наймолодши колядники з Лігницьі
4. Колядування в Фундації Новиця
5. Ансамбль Квіточок з Лігницьі колядує в Олесьніці

В 1985 році І. О. Щерба вийшов на заслужений відпочинок, працюючи в Інституті післядипломної освіти в час т.зв. Горбачовської «перестройки і гласності», час великих політичних потрясінь в Україні. Народ піднявся на боротьбу за незалежність України.

У Львові проводилися несанкціоновані віче, мітинги, виникли різні політичні, громадські, культурні організації й товариства. Тож він відразу активно включився в їх працю. Створив і очолив осередок Народного Руху України в Залізничному районі міста Львова і був обраний делегатом регіональної конференції НРУ у Львові.

Він був одним із перших членів історико-просвітницької організації «Меморіал», багатолітнім членом його правління, делегатом Всеукраїнських конференцій в Івано-Франківську та Тернополі. 9 грудня 1989 року на регіональній конференції «Меморіалу» його було обрано головою новоствореної Комісії з вивчення обставин українсько-польських переселень у 1944-47 рр. Комісія провела соціологічне дослідження, надрукувавши анкету в газеті «Молода Галичина» (автор член комісії Галина Іванівна Щерба), в якій було поставлено питання: «Чи переселення українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя в 1944-47 рр. було

добровільним чи примусовим?».

Було одержано 785 листів-спогадів, у яких 95,2% респондентів-переселенців заявили, що переселення не було добровільним, а було брутальною депортацією.

На основі зібраних матеріалів-досліджень організував при «Меморіалі» у 1991 р. першу міжнародну конференцію з проблем депортації українців з Польщі у 1944-1946 рр., де виступив з доповіддю. Виступав на конференціях товариств «Лемківщина», «Холмщина», «Надсяння» у Львові та на міжнародній конференції у Вроцлавському університеті Республіки Польща, на Конгресі Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань у 2002 році в Києві, на фольклорному святі лемківської пісні «Лемківська Ватра» в 2003 р. в Ждині на Лемківщині. Вперше в Україні опублікував матеріали-спогади переселенців на сторінках газет «Поклик сумління», «Наше слово», в журналах «Наша культура» (Республіка Польща), «Лемківщина» (США), «Визвольний шлях» (Англія) та ін.

Вперше в історії увесь світ довідався правду про брутальну депортацію українського населення з Польщі, яка роками замовчувалася, а переселення трактувалося як добровільне.

Іван Щерба

У вересні 1991 р. очолив оргкомітет з проведення першого Міжнародного Конгресу випускників та студентів колишньої Учительської семінарії (1939-1944 рр.) в Криниці, й 24-25 листопада того ж 1991 р. року провів цей конгрес в м. Бережанах Тернопільської області, виступив з доповіддю про роль Учительської семінарії в Криниці у розвитку освіти та культури на Лемківщині, Надсянні, Холмщині й Підляшші.

До сліз радості і смутку була ця зустріч через 56 років. Матеріали конгресу було опубліковано на сторінках газет «Бережанське віче», «Поклик сумління», «Наше слово» зі світлинами конгресу під заголовком «Чисті джерела».

У 1992 році одним із перших вступив у створене у Львові Братство ветеранів національно-визвольної боротьби імені Романа Шухевича «Тараса Чупринки».

На конференції Братства ОУН-УПА був обраний членом Проводу ОУН-УПА, першим заступником голови Братства та головою наукового відділу. Має багато публікацій про діяльність ОУН-УПА на Лемківщині на сторінках газет «Високий Замок», «За Вільну Україну», «Нескорені», журналу «Ватра» та у Лемківському календарі.

Часто виступав перед учнями шкіл, ліцеїв, студентами вузів та громадськістю Львова та області про діяльність УПА, зокрема про боротьбу УПА за волю України на Лемківщині у 1944-1947 рр. У 1998-2002 рр. був членом комісії при Львівській обласній державній адміністрації по розгляду статусу «Учасника бойових дій УПА».

Нагороджений Почесними грамотами Головної Булави Всеукраїнського Братства ОУН-УПА, Львівського Крайового Братства ОУН-УПА, Почесними грамотами і медалями Львівської обласної державної адміністрації за вагомий внесок у розбудову Української Незалежної Держави, Почесними грамотами Львівської організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина» та Почесною грамотою Державного Комітету України у справах національностей та міграції за активну громадську діяльність, спрямовану на збереження і розвиток лемківської культури та традицій, за значний внесок у зміцнення міжетнічних відносин в Україні та за її межами, за активну участь у розбудові демократичного суспільства.

І.О. Щерба користувався великою пошаною й повагою серед лемківської громади в Україні і діаспорі, товариств «Надсяння», «Холмщина», Всеукраїнського братства ОУН-УПА, громадськості Львова й області.

Упокоївся в Бозі світлої пам'яті Іван Щерба в понеділок, 20 січня 2014 р. в день свого Ангела Івана Хрестителя. Прийшлося йому покинути цей прожитий довгий життєвий шлях на 89 році трудовитого життя.

Похований Іван Щерба на Личаківському цвинтарі у Львові серед своїх побратимів, ветеранів ОУН-УПА на Марсовому полі.

Іван Щерба був великим патріотом України і Лемківщини, мріяв про волю України і боровся за неї, до цього привчав усіх своїх учнів, які зробили свій вклад у побудову незалежної Соборної Української Держави, про яку так мріяв. Рідну Лемківщину він любив понад усе і для якої він зробив дуже багато.

Іван Омелянович до останніх днів свого життя плідно працював, був сповнений невичерпною енергією та творчими планами на майбутнє. У пам'яті колег та земляків він назавжди залишиться яскравим і талановитим педагогом, чудовим організатором, життєрадісною, щирою та виключно доброзичливою Людиною.

Галина Щерба

Катерина, Іван, Галина Щерби - 22.05.2011р

Десятинни ричниці 2025 року з території званої тераз Західньом Лемківщином

1325 – З того року мав походити дзвін, што бив в церкві в Ізбах до першої світової війни.

1335 – Заснувано село Брунаря на німецьким праві. Засновником бив Данько. Назва села може походити од слова брона в значиню пильнувани прехід. Король Казимир III-ті затвердив надани Данькови Яшковскому привилей на шолтиство в Брунари і приділив землю на будову православної церкви.

1365 – Згадка о селі Бовцарйова, в королівским документі, в котрим польскі король дарує місту Гривів част ліса на горі Явір, котра одділяла місто од села званого втовди *Wibuczareban*, або *Wyuczareban*. Бовцарйова была втовди королівским селом, заснуваним на території ліса *Jawór*.

1565 – Краківскі бискуп заснували село Порознік на волоским праві. Привилей отримав Лазар Варгач (або Назар Воркач). Дистав два лани шолтиства над ричком Порознік. Мав осадити 20-тьох кметів. Кметі мали обовязок робити на шолтистві без два дни в році. До привилей шолтиса належав треті гриш зо судових кар, збудуваня млина і трача (або кужні). Село мало тиж обовязок привозити з Мадяр вино.

1575 – Виданя през краківського бискупа привилей в на заснуваня сіл: Чарна (шолтис-засновник походить з Яшкови), Мілик (на повторне заснуваня села - засновником на волоским праві став Тевдор, шолтис з Андриївки, котри достав три лани землі з двома загородниками, вільну корчму і млин) і Жеґестив. Жеґестив фондували на волоским праві. Шолтисом-засновником осадил зостав Гаврило Юрашек, кмет з Андриївки. Мав він осадити кметів кільо лем може і визначити їм до викаренчина по три міри. Засновник Жеґестова мав викаренчити собі два лани разом з луками, званима „обшар”, навзор інчих шолтисив в Мушинскі Ординації. Дистав тиж право вибудуваня млина і трача. По 20-тьох роках кметі Жеґестова мали платити, подібні як інчи кметі в Мушинскі Ординації, з каждого лана 10 гроши чиншу, а шолтиси по 2 гроши. Кметі мали тиж обовязок привозити з Мадяр вино і інчи продукти для краківського бискупа і мушинського замку. Мусіли тиж робити на землі шолтиса 3 дни. Шолтис мав право брати собі третину з оплат і судових кар.
– Збудувано православну церкву в Андриївці.
– Гведено податкову ординацію для «мушинской держави».

1585 – Русин Дорош, купив од дідича Яна Браницкоґо, за 80 фльоренив, ліс з потоком Угрін на заснуваня шолтиства в Лавові.

1595 – Заснувано село Верховня на волоским праві. Засновником бив Микита Зубрицкі зо Зубріка. Шолтис міг осадити 15-тьох кметів, котрим дано волю на 20 років. Шолтиству припали два лани землі, корчма, право варіня пива, млин і шістьох загородників. Кметі мали робити в шолтиса три дни, а шолтис мав платити податок плебанови з Мушини, бо село било приданим тамтого пробовства. Пастире дистали аж 30 років звільніня од податків. Краківскі бискуп презначили еден лан землі на утриманя парохів в Верховні. За Австрії і до 1933 р. Верховня была гміном. До той гміни ішла іщи лем Верхімка. Село Верховня било єдним з найбарже широких сіл на Лемківщині. В 1931 р. мало поверхню 27,8 км² (1500 житців і 252 хижи) і било втовди кус векше як Мушина, чи Телич.

– До токо року село Мацьова належало до шляхти, Навойовских. Пізніжше до Браницких.

1615 – В тим році зробено велькі, гарди дзвін до церкви в Порозніку.

1625 – Во Фльорінці збудувано деревяну греко-католицку церкву Архистратига Михала. 250 років пізніжше в селі збудувано мурувану церкву.
– В Теличи пред тим роком заснувано збірні цех. З року 1627 походить потверджиня, през краківського бискупа, першого статуту телицкого цеху всякого ремесла.

1645 – Згадка о телицкі гуті. Телицки міщане платили податок од 15-тьох хиж з городами і од 55-тьох хиж без городив, а з Жеґестова шолтис платив до мушинського двору єдного фльорена чиншу і 15-тьох кметів разом 15 фльоренив.

1655 – Шведски войска гвошли до Санча. Під конец року, тиж хлопи м.ін. з Навойови і Лавови поспішили освободити місто Санч од наїзду шведив.
– З того року походить невелькі кивот з церкви в Андриївці. Єст преховувани в Окружним музею в Санчи.

1665 – До **1666 р.** войско било в майонтках краківського бискупа, м.ін. в Мушинскі Ординації. Бив то штос польского короля на бискупа в справі рокошу Любомирского.

1675 – Мешканці Верховні подали до духовного суду в Кракові скаргу на мушинского плебана, ксьондза Вавжинця Криґновского - „na osobnej karcie spisane krzywdy”. Суд наказав: „aby ks. pleban poddanych ze wsi (Wierchomla Wielkiej) nie wyganiał, jako Łeśka Popowica, ale żeby go przy wszystkim zachował spokojnie, a nie bił ich ani kaliczył...” Суд ствердив тиж, же піддани плебана не повинни їздити по силь до Бохні ани Велички, бо нигда не їздили. По Бресьцяньскі унії верховяне

стали підданими мушинського плебана в 1619 р.
– Староста мушинські Ян Потоцькі дав згоду,
аби шляхетні гроджени і ново освячені єгомосьць
Лука Маркович одобрили андріївську церков.

1685 – Створено овтарики з іконами Рождества Пресвятої Богородиці, сьв. Миколая і казальницю в церкві в Крільові Рускі.

1695 – Зробено дзвін до церкви в Ростоці.
Ма він 39 см високости і діаметер 40 см.

1725 – Краківські єпископи виставили статут для збірного цеху в Теличі. Статут дотичив ремесла ковальського, котельного і одіжового.

1735 – Росіяки, спроваджені през спиского старосту Тевдора Любомирського, рабували чорштинське староство. Потерпіла тиж Шавниця, містечко Кросценко і інчи села.

– Телицькі богати фольварок, Краківські єпископи надали в гаранту Криницьким (мужови і жені). До фольварку ішов тиж млин і дві броварні.

1745 – Теличане офірували до своєї новий церкви Октоїх - книгу видано во Львові в 1640 р., а телицькі міщанин Адам Тсико зо женом Маріяном купив Євангелійон.

1755 – В Сьніниці збудовано греко-католицьку церков сьв. Дмитрия. Церков єст деревяна. Не знатя, з браку документив, котра з колеї то церков в селі, бо Сьніниця то єдно з найстарших руснацьких сіл. Сігат до княжих часив. В середньовіччї в Сьніниці сходилися дві гандльови пути з Бардейова і провадили до Фльорінки.

– В Солотвині, в давни церкви, за стараньом шолтиса Осіфа Криницького, одновено бічни овтар з XVII віку.
– В Полянах шолтисом бив Осіф Шкандеберок.
Жив він хибаль аж 105 років.

1765 – Візитація мушинського декана в парохія деканату.

– На просьбу Яцка, Гнатка і Данька Трухановских, польські король С. Аугуст потвердив права до шолтиства в Бовцарйові.

1785 – В парохії Сьляхтова зачато провадити ментрики шлюбів і смерти, а ментрики народжинь юж в 1768 р.

– Около того року збудовано в Бересті деревяну плебанію на штири покої. По смерти єгомосьця Тадея Левицького (1746-1786) - остатнього пароха лем в Бересті, пренеслися гин єгомосьць Семан Олесневич (1755-1801), котри били остатнім парохом в Полянах. В Полянах мешкали дотля в хижі ну 31, разом з дякоучительом Ваньом Жегестовским і його родином. Потім о. С. Олесневич стали першим парохом в Бересті і Полянах.

– Научителями і дяками били: в Мушинці - Ваньо

Демай, в Бовцарйові - Яцко Вислоцькі (1739-1824), в Злоцким - Грегор Токар, в Камяні - Афтан Прислопські, в Мухначці - Антоний Чирнянські, в Полянах - Ваньо Жегестовські (1727-1817), в Сьніниці - Василь Криницькі, в Богуши хибаль Петро Рач (гм. в 1787 р.).

1795 – В Новівси збудовано греко-католицьку церков Рождества Пресвятої Богородиці. Перше в селі мусила бити інча церков. Деревяна церков з 1795 р. зостала знищена през підпаління в 1975 р.

1805 – В Лабові гмерли єгомосьць Василь Вислоцькі, місцеви парох од 1777 р. і Мушинські декан од 1785 р. Мали правдоподібні двох старших братив: Ваня (1730-1791) - парох в Лосім од 1750 р. і Тевдосій (1738-1801) - василян, архимандрита і Супраскі владика. Вислоцькі били парохами в Лабові без прерви в роках 1626-1805.

– В Бовцарйові гродилися Ігнат Хиляк, греко-католицькі адміністратор парохії в Жегестові през 4 роки і довголітні парох в Верховні, през 52 роки. Били будивничим церкви в Верховні і няньом о. Ладоміра. Єгомосьць Ігнат били сином Микити і Марини, дівки шолтиса Данька Трухановського. Хиляки били кметами в Бовцарйові.

– В Чирні гродилися Осіф Гойнацькі, парох Береста і Полян од року 1831 до смерти в році 1855. Єгомосьць заснували в Бересті Братство терезбости; написали: «Хроніку церковей і парохій в Бересті і Полянах» (обнимат роки 1831-1848), «О ктиторах св. храма в Бересті і Полянах». Зостала по них 100 томова бібліотека.
– В Порозніку 5 осиб гмерло на оспу.
– В Криници лічилося 180 курортників.

1815 – Научителями в тривальних школах били: в Бересті - Марко Олесневич, в Лабові - Аким Хрущаківські, в Брунари - Штефан Бодневич, в Мушині - Йоган Глячек, в Сьляхтові - Іван Ропицькі, в Теличі бив вакат.

1825 – В Лабові гродився Яцко Полянські. Бив війтом в Лабові і першим руснаком обраним до Повітової ради в Санчи. Членом ради бив в роках 1866-1872 і 1878-1879. В роках 1866-1872 бив він тиж заступцьом члена Повітового виділу. Гмер на тифус в 1879 р.

1835 – Што десяти мешканец Мушини гмер на холеру.

1845 – Мушина мала в ринку мурувани каменички.

1855 – В Лелюхові заснувано парохіяльну правильну школу.

– В Бовцарйові гродився Данько Трухановські, син Семана. Семан за 6 років став послом до Галицького крайового сейму. Данько бив радним Повітової ґрибівської ради на початку XX віку. Бив тиж членом надзоровой ради Лемківського банку в Санчи. Прукраїнські діятель, без 15 років бив війтом в Полянах. Гмер в 1915 р., правдоподібні в Ґрацу.

1865 – Заложено спідки під теразніжшу греко-католицьку церков в Криници, яки посвятили влади́ка Осиф Сембратович.

1875 – Во Фльорінці збудувано греко-католицьку церков Архистратига Михала. Церков ест мурувана. Зостала поставена на місци старої, деревяної церкви тиж Архистратига Михала. В парохію во Фльорінці ішло тиж село Вафка.

– Єгомосьць Миколай Малиняк (гр. в 1851 р., в Камяні) зробили докторат з теології. Демко Савчак (гр. в 1847 р., в Новівси) зробив докторат з права, за інчим жерелом било то в 1876 р.

1885 – В Зубріку збудувано греко-католицьку церков сьв. Євангелисти Луки. Мурувану церков збудувано од 1875 р. Замінила она стару деревяну сьвятиню тиж сьв. Євангелисти Луки.

– В Бовцарйові гродився Методий Трохановскі. Бив начителюм (до 1913 р. в Угріні, до 1939 р. в начителські семінарії в Старим Місті), публицистом, редактором (м.ін. одновеного по перши сьвітови войні часопису „Лемко”), політичним і громадским діятелюм (м.ін. Лемко Союзу), засновником Русской ради в Криници. Гмер в 1948 р. во Вроцлаві.

– В Порозніку збудувано мурувану плебанію на штири покої з кухнюм.

1895 – В Криници Селі гродився Епифан Дровняк, сьвітової слави маляр звани Никифором (в некотрих селах напр. в Полянах одповідником імена Никифор било імено Нетифор). Гродився він в хижи свого діда Грица і баби Таці з Криницьких (ну хижи 49 – недалеко од церкви Богоявлія). В ти сами хижи, в 1893 р., гродилася його сестра Параска, котра гмерла по трійох тижнях. Нетифора окщено в місьцьові греко-католицькі церкви. Мав він тиж брата Антонія, котри замерз на морозі. Мама гмерла як Нетифор бив малим хлопцюм, або пізніжше, в часі першої сьвітової войні. Створив парудесят тисячив малюнків. Гмер в 1968 р. во Фолюши.

– В Санчи заснувано Руску бурсу. В 1900 р. било в ні місце замешканя для 60-тьох учнів. В 1914 р. бурсу замкнено за сприяня москвофільству. В 1921 р. продано ей з наказу суду.

– В Лелюхові збудувано мурувану плебанію на штири покої з кухнюм.

1905 – В Брунари Вишні і в Чарні заснувано братства терезбости Пребл. Діви Марії.

– В Санчи філія товариства «Просвіта» мала 118 членів, переважні урядників.

– З того року походить шпіхлір з Полян (може Ткачків), пренесени до мініскансену в селі.

1915 – В Талергофі згинув м.ін. Тевдор Щипчик з Перунки, а правдоподібні в Грацу гмер Данько Трохановскі, проукраїнскі діятель з Полян.

– В Бовцарйові гродився Іван Горошак, автор епопеї

«Прощай моя Лемковино», зродженої зо цніня за ридним селом. Бив тиж ризбярор і фотографом. Гмер в 1991 р.

1925 – На Горі Явір, коло Висови, 21-го вересня обявилася Матер Божа трійом греко-католичкам, вертаючим з одпусту на словацкі стороні. Обявлія повтарялися тиж в наступни дни. Окрем того в каждую пятницю Матка Біжа обявлялася Фірії Демянчик, едні з тих трійох жінок. Одпустови місця в тамтим реїоні били по словацкі стороні в селах: Габолтів – недалеко Курова, Луцина – недалеко міста Липяни.

– Поставено шкільни будинок в Солотвинах.

– В Мушині бив велькі пожар.

– О. Михав Ковальчик, греко-католицькі парох Бовцарйови, оддали до музею во Львові ірмологіон (збірник ірмосив) з кінця XVII віку, з церкви в Бовцарйові.

1935 – Початок діяльности Апостольської Адміністрації Лемківщини. В перши половині липця Адміністратор о. Василь Масцюх препровадили канонічну візитацію вшитких парохій в Грібівским деканаті, напр. в Баниці 7-го липця.

– Направено церков в Мацьові і побито бляхом Богослужебну каплицю в Мухначці Нізьні.

– Во Фльорінці гродився Михав Дуда, начитель, диригент в українскі школі в Лігниці. В 1970 р. по випадку в роботі престав цілком видіти.

– В Бовцарйові гродився Семан Возняк – поета, дохтор і громадскі діятель. В 1945 р. виселени з родином до радянської України. Гмер в 2018 р.

– В Лабові гродився Лев Мончак, науковець-геолог, громадскі активіста.

– Польска поліція опечатувала читальню Просвіти в Бересті, остатню в околиці. В Полянах поліція опечатувала приватну бібліотеку Гаврила Мерени, давного начителя в селі, бо мав пожичати з неї книжки людюм до читаня. В Криници не било напродай українских газет, хибаль хтоси спеціально їх не допущав. Вшитки продавці вукручалися і не хтіли їх замавяти, а в тим часі українскі газети били напр. в Познани, Варшаві і навет в Дембліні.

– Збудувано православну, деревяну, плебанію во Фльорінці.

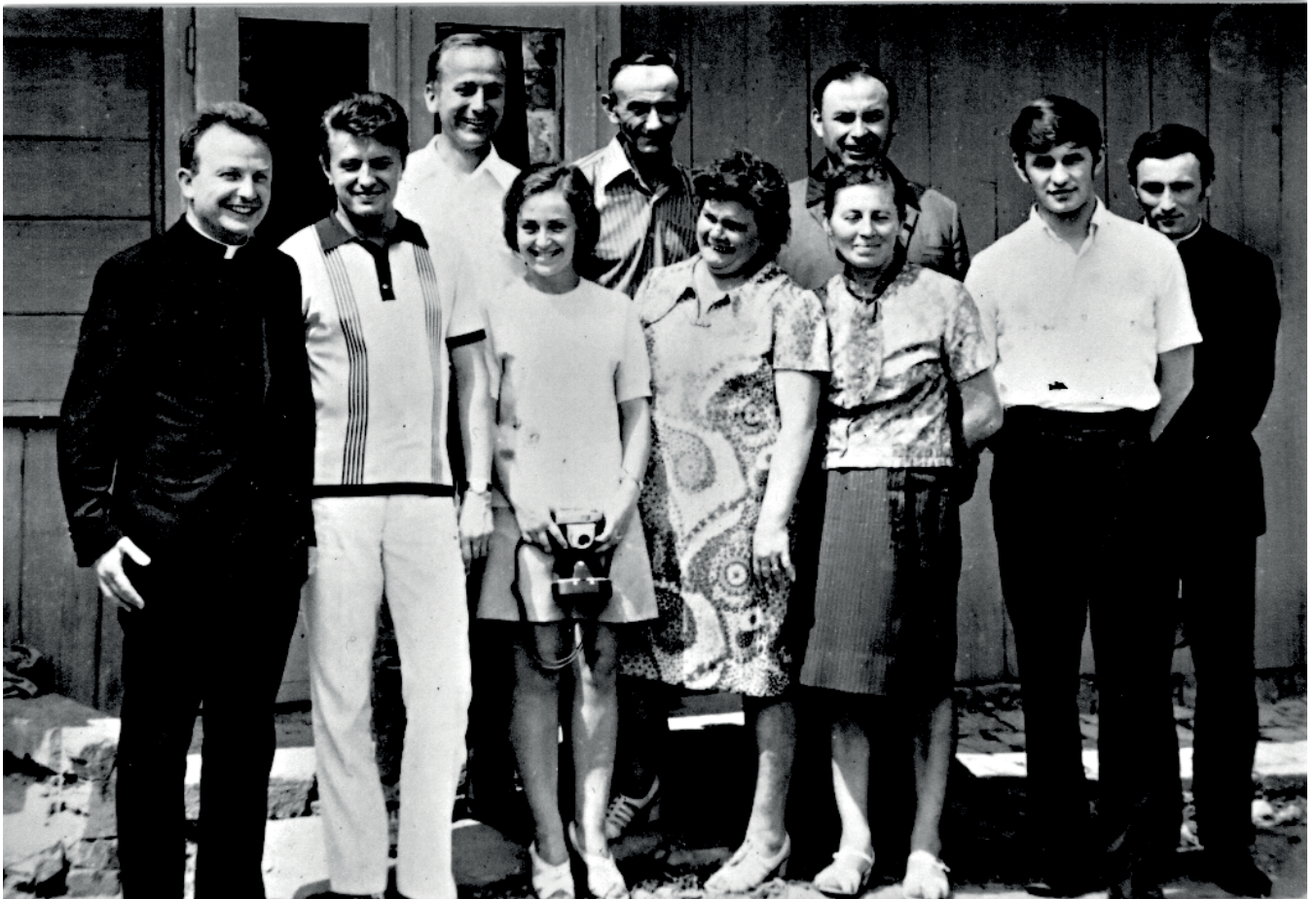
– В селі Сьніниця зробено комасацию землі.

1945 – Початок велького преселія руснаків до радянської України.

Михал Троханівскій

Важніjšи жерела:

1. *Almanach Muszyny 1997*, Muszyna 1997
2. *Almanach Muszyny 1999*, Muszyna 1999
3. D. Blazejowskyj, *Historical Šematism of the Eparchy of Peremyšl including the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828 - 1939)*, Lviv 1995
4. <http://www.slownik.ihpan.edu.pl>
5. R. Dubec, *Z dziejów parafii prawosławnych na Łemkowszczyźnie w okresie międzywojennym*, Gorlice 2011
6. О. Іванусів, *Церква в руїні*, Ст. Караріне 1987
7. *Łemkowie w historii i kulturze Karpat*, cz. pierwsza, red. J. Czajkowski, Sanok 1995
8. *Polska Sztuka Ludowa rok 1985 nr 3-4*, red. nac. A. Jackowski, Warszawa 1985
9. *Rocznik Sądecki t. IX - r. 1968*, pod red. M. Nowaka, Nowy Sącz 1968
10. *Rocznik Sądecki t. XII - r. 1971*, Nowy Sącz 1971
11. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych Krajów Słowiańskich*, t. I, Warszawa 1880
12. *Schematismus des Königreiches Galizien und Lodomerien für das Jahr 1816*, Lemberg
13. *Схиматизмъ Всего Клира руского - католического Богомъ спасемоу Епархіи Перемышльскоу, на годъ от рожд. Хр. 1879*, Перемышль 1879
14. *Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu sądeckiego*, opr. P.Łopatkiewicz i T.Łopatkiewicz, Kraków 2007
15. *Teka Grona konserwatorów Galicyi zachodniej*, T. 1, Kraków 1900
16. M. Trochanowski, *Słownik polsko-zachodniołemkowski Słownik polsko-zachidn'olemkiwski*, Przemyśl 2019
17. *Шематизмъ Всего Клира зреко-католического Епархіи соединеныхъ Перемыскоу, Самборскоу и Сяноцкоу на рокъ водъ рожд. Хр. 1909*, Перемышль 1908
18. *Шематизм Греко-Католицкого Духовенства Апостольскої Адміністрації Лемковщини*, Львів 1936

Лемківщина, село Лося в Горлицькому повіті, липнева неділя 1971 р. Перед історичною хатою Анастасії та Івана Шлянтів в першому ряді стоять (від лівої): пізнійший владика УГКЦ отець Теодор Майкович родом з Репеді, Микола Попович, Стефанія Євусяк, Люба Фуртак з дому Гебуза, Марко Шлянта син Григорія, питомець Яків Мадзелян; в другому ряді: Ярослав Залітач, Іван Шлянта, Іван Фуртак

Лемківський народний календар

В сусіда ани жену брати, ани коня купувати, бо будут втікати.

Не заглядай часто до сусіда, бо буде з того біда.

Не є гіршої біди, як підли сусіди.

Од доброго сусіда плота робити не треба.

Своїй біді не порадиш, як ся зо сусідом вадиш.

Хочеш мати сусіда доброго, не ходь часто до нього.

Шануй кожного, не лем сусіда, котрий робит того, што повідат.

Як прийде біда, пізнаш вартіст сусіда.

Не смотр, брате, за високо, запорошиш собі око.

Біда з дітми, а без них ищи більша.

Давай позір на діти, бо без опіки люблят напсотити.

Діти підрастают, та и з хижи виношают.

Добри діти, найбільша радіст в житі.

Злі ся дітям поводит, де ся муж з женом розходить.

Ліпше дітям давати як од діти брати.

Мамо, а тото што?

	UA	PL
1. ЛЫСТА	ЛИТКА	ŁYDKA
2. ЙОЙЧАТИ	СТОГНАТИ	JĘCZEĆ, STĘKAĆ
3. ЖОЛУДОК	ШЛУНОК	ŻOŁĄDEK
4. ПЕЧІНКА	ПЕЧІНКА	WĄTROBA
5. МАЦЬЦЬКИЙ	МАЛЕСЕНЬКИЙ	MALUTKI
6. НЬГОТЬ, НІГТИ	НИГОТЬ, НИГТИ	PAZNOKIEĆ, PAZNOKCIE

Інфо за лем часом

16.09.2024

У Словаччині на 89-му році життя перейшов у вічність Микола Мушинка - доктор філологічних наук, професор, іноземний член Національної академії наук України, талановитий вчений, організатор науки, меценат, активний діяч закордонного українства в Словаччині. В богослужіннях за б.п. Мікуляша молився отець Православної церкви та отець Греко-католицької церкви – за Миколу. Від Об'єднання лемків в похороні участ взяли з-к голови Штефан Клапик і Василь Шлянта та Анна Палюх і Казимир Шот.

17.09.2024

Ніби перестала працювати група прокурорів з Соснівця, яка переслуховувала тих хто старався про своє втрачене без відшкодування майно. Завданням тих же прокурорів було доказати, же вигнани стараючися о свої права ограбовують державу! Таке висказала депутат польського Сейму з Горлицьчини, в інтерпеляції в січні 2021 р. Інформацію про розв'язання групи подав прокурор в часі засідання Спільної комісії Уряду і національних меншин три місяці пізнійше (17 грудня 2024!), коли-то представники Об'єднання лемків домагалися звіту про наслідки діяльності групи прокурорів.

11.10.2024

В осідку «Сарепта» в Новиці проходив з'їзд молодіжних спільнот УГКЦ Польщі. Прибуло понад 50 молодих людей з різних міст - з Перемишля, Любліна, Варшави, Кракова, Вроцлава та ін.

24.10.2024

В Варшаві проходило засідання Спільної комісії Уряду і національних меншин, присвячене темі засудження судом постанови Інституту національної пам'яті - Відділу у Ряшеві від 24.XI.2023 р., щодо (не)законності операції «Вісла». Засідання проходило у гібридній формі (мішаній – безпосередньої присутності та присутності он-лайн). Об'єднання лемків чітко представляв меценас Павло Сокіл та з-к голови ОЛ Штефан Клапик. Било то лем вислухання учасників, зато же Комісія нічого не вирішувала в справі а тільки проводила стрічу.

27.10.2024

В Колегіум Новум Ягеллонського університету, в ректорському залі Фундація св. Володимира Хрестителя Київської Русі відзначала ювілей 35-ліття своєю діяльності. У святі участ взяли Генеральний консул України в Кракові В'ячеслав Войнаровський, голова Об'єднання українців в Польщі Мирослав Скірка, представники Ягеллонського університету, влади міста, різних дружніх установ і організацій, як тіж друзі засновника фундації професора Володимира Мокрого.

09.11.2024

В Бардієві в Палацу спорту МИР походив 50 огляд народних пісень «Маковицька Струна» під заголовком «Родинопько моя». Бив то концерт переможців регіональних конкурсів, лавреатів і гостей. Об'єднання лемків представляли з-к голови Штефан Клапик, Андрій Климаш, Роман Карпяк і Василь Шлянта.

12.11.2024

В Варшаві проходила чергова сесія Синоду Епископів Перемисько-Варшавської Митрополії УГКЦ у Польщі. Єрархи трьох єпархій Української Греко-Католицької Церкви прийняли до відома звіти а по дискусії прийняли душпастирський плян Митрополії на 2025 рік.

16.11.2024

У 80-ту річницю смерті греко-католицького митрополита Андрея Шептицького у Фундації «Новиця» проходила театральна вистава «Іду, Христе!», створена за мотивами повісті Григора Лужницького «Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері». В ролях: Володимир Губанов – митрополит Андрей і Лідія Данильчук - мати митрополита Софія Шептицька. Режисер: Ірина Волицька, кураторка проекту: Зоряна Мірус.

03.12.2024

В Кракові на Факультеті міжнародних та політичних досліджень Ягеллонського університету проходила панельна зустріч під заголовком «Нематеріальна спадщина українців в Польщі. Що далі?» В спіткані участ брали особи запрошені з трьох регіонів: Лемківщини, Надсяння та Підляшшя; з Лемківщини Михайло Маркович – Фундація «Новиця», Гражина Бетлей-Фурман, Анна Чухта, Шимон Моджеєвські і Василь Шлянта, а окре вищезгаданих тіж: Євген Рижик, Юрій Гаврилюк, Юрій Місеюк, Тетяна Наконечна, Максим Наконечний, Ольга Кіх-Маслей, Марія Туцька, Ігор Горків. Зустріч вели Катажина Ягодзінська та Джон Беаухамп. Концерт регіональної музики дав ансамбль «ГрайБери».

17.12.2024

В Варшаві проходило засідання Спільної комісії Уряду і національних меншин, якої співголовою є др Григорій Купріянович. Одна з точок торкалася засудження судом постанови Інституту національної пам'яті - Відділу у Ряшеві від 24.XI.2023 р., щодо (не)законності операції «Вісла». Засідання проходило також у гібридній формі. Об'єднання лемків представляв з-к голови ОЛ Штефан Клапик, який раніше подав писмове становище ОЛ яке доторкалося постанови ПН, як тіж безпосередньо склав заяву. Коли Об'єднання лемків домагалося звіту про наслідки діяльності групи прокурорів зі Соснівця, які мали доказати же вигнани стараючися о свої права огарбовують державу (sic!), присутній прокурор подав інформацію о тім, же групу розв'язано іщи 17 вересня 2024 р.

27.12. 2024

В Фондації «Новиця» виступала двопоколіньова родинна співоча група з України, якої члени тепер живуть в Польщі. Ансамбль трьох хлопців веде скрипалька, яка колядує більше як 20 років. Зібрани в часі виступу пожертви родина колядників витратит на придбання безпілотної для української армії.

07.01.2025

До тої пори постанова Окружного суду у Варшаві від 17 липня 2024 про скасування ним рішення Інституту національної пам'яті Відділу у Ряшеві про припинення розслідування рішення центральної державної влади виселити українців з південно-східної Польщі в рамках операції «Вісла» - була неявною. Аж тепер Інститут Національної Пам'яті оприлюднив нону постанову Суду.

21.01.2025

В Міністерстві Юстиції у Варшаві проходило ділове

спіткання присвячене допитам прокурорів тих осіб, хто законно старався за зворот втраченої власності а перебраної державою в наслідку вигнання в сорокових роках ХХ століття. З боку тих, хто вимагав зустрічі, присутніми були голова ОУП Мирослав Скірка та з-к голови Об'єднання лемків Штефан Клапик і юрисконсульт Павло Сокіл. З боку міністерства зустріч вів Керівник політичного кабінету міністра Кшиштоф Добес, а участь брали заступниця директора Бюро міністра Данута Гловацка-Мазур та Яцек Міхаловські радник міністра юстиції з соціальних питань. Мимо розформування 16 вересня 2024 р. колективу прокурорів, покликано в 2021 році в Соснівці для провірення як проходив п'ятий поділ Польщі, допити фурт ідут. Постає питання – чом і як довго – буде тирвати скероване проти історичним українцям-громадянам Польщі гноблення? Гноблення, яке зачалося в рамках зорганізуваної більше як чотири роки тому наклепницької політичної кампанії.

Учасники панельної зустрічі у Кракові під заголовком „ Нематеріальна спадщина українців в Польщі. Що далі?”

Лемківська
Ватра
ЖДИНЯ

Łemkowska
Watra
Zdynia

lemkoland
www.lemkoland.com

Центр культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля і Олександра Куриллів
www.facebook.com/CKAntonyucz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 18-20 липня 2025р.
www.watrzdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігници
ім. Б.І. Антонича - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань - www.sfulo.com

Фундація «НОВИЦЯ» -
www.nowycia.pl/uk/fundacjanowycia-ua/

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис ВАТРА):

Іван Дутка Лудзь 200,00

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція ВАТРИ Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 5 зл.+ 3,9 зл. поштової оплати в Польщі.
Річна передплата 4X5 зл. + 15,60 зл. (кошти пересилки) = 35,60 зл.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 13 зл.
Річна закордонна передплата 4x5 зл. + 52 зл. = 72 зл. (кошти пересилки) = 72,00 зл.

Передплату замовляти за адресою Редакції.
Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

Редагує колегія

Анна БУКОВСКА головний редактор, Магдалена МАЄР дизайн, Адам ВЕВ'ЮРКА редактор
на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl, Григорій СУХАНИЧ, Еміль ГОЙСАК, Василь ШЛЯНТА,
Наталія ГЛАДИК, Анна БАРНАТ, Кир Аркадій ТРОХАНІВСКИЙ.

Технічне оформлення

Редакція заstrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Редакція не відповідає за зміст матеріалів поза редакційних, не завжди згодних з її поглядами.
Публікація виражає jedynie погляди автора/ів і не може бути utożsamiana з офіційним stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

DOFINANSOWANO ZE
ŚRODKÓW DOTACJI
MINISTRA SPRAW
WEWNĘTRZNYCH
i ADMINISTRACJI

КОНКУРС ДЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ
ЛЕМКІВЩИНА ОКОМ ДІТИНИ

КАТЕГОРІЯ I
КЛАСИ 0 - III

**РІЗНІ КОЛЬОРИ
ЛЕМКІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ**

КАТЕГОРІЯ II
КЛАСИ IV - VIII

**ЛЕМКІВСЬКА ЦЕРКВА
- КУЛЬТУРНИЙ СКАРБ**

ТЕРМІН ПРИСИЛАННЯ ПРАЦ: 10.06.2025

РЕЗУЛЬТАТИ КОНКУРСУ: ЖДИНЯ 20.07.2025

ДЕТАЛІ НА:
<https://www.lemkounion.pl/konkursy.html>

Професор Ярослав Сирник «Лемківські роздоріжжя»

Книга «Лемківські роздоріжжя» авторства проф. Ярослава Сирника є важливим і дуже цікавим твором, який є глибоким проникненням в історію, культуру та ідентичність лемків. Сирник у своїй праці ставить за мету показати не лише історію лемків, але й складність їхніх життєвих шляхів, які значною мірою були сформовані трагічними подіями ХХ століття, такими як виселення та зміна кордонів. Книга є багатим джерелом інформації про історію та культуру лемків. Автор не обмежується простим викладом фактів, а намагається зрозуміти, як ці події вплинули на їхнє життя, ідентичність і культуру. Він показує, як лемки пережили важкі часи, зберігаючи свої традиції, незважаючи на різні зовнішні труднощі. Однією з ключових тем, що проходить через книгу, є події, пов'язані з виселенням лемків в акції «Вісла». Це драматичне переживання мало величезний вплив на лемківські громади, які були змушені покинути свої рідні землі та оселитися в нових, чужих місцях. Сирник розглядає як політичні аспекти, так і людські виміри цього явища. Автор також займається питанням лемківської ідентичності, яку нелегко однозначно визначити. Лемки, як етнічна група, все ще борються з питанням свого місця в польському суспільстві та серед інших етнічних груп. Лемківська культура, попри виселення та зміни, вижила, і автор показує, як сучасні лемки намагаються знайти та зберегти свою ідентичність. Книга не оминула й важливого аспекту релігії в житті лемків, які століттями були пов'язані з православною та греко-католицькою церквами.

Сирник досліджує, як релігія впливала на повсякденне життя, а також як зміни в політичному контексті позначилися на духовності лемків. Автор у своєму підході до теми є не лише дослідником історії, але й людиною, глибоко емоційно залученою до лемківської тематики. Завдяки цьому книга є не лише науковим дослідженням, але й свідченням особистого пошуку та роздумів автора над лемківським питанням.

«Лемківські роздоріжжя» — це книга, яка має величезне значення для розуміння не лише історії лемків,

але й їхнього місця в ширшому контексті історії Польщі та Центрально-Східної Європи. Це також важливе джерело знань про складність ідентичності та культури, що пережили численні труднощі.

Завдяки цій книзі ми можемо краще зрозуміти, як багато подій сприяли формуванню історії цього народу, а також сучасний образ лемківської громади. Це також книга, яка може стати натхненням для роздумів про національні меншини, їхню ідентичність та культурну спадщину.

Марія Сидор